

41. Teske, Joanna Klara. Philosophy in Fiction. Lublin: Maria Curie-Skłodowska UP, 2008. Watt, Ian. The Rise of the Novel. Berkley: U of California P, 1957.
42. "Realism and the Novel." English Literature and British Philosophy: A Collection of Critical Essays. Ed. S. P. Rosenbaum. Chicago: U of Chicago P, 1971. 65–85.
43. Waugh, Patricia. Metafiction: The Theory and Practice of Self-Conscious Fiction. London: Routledge, 2001.
44. Weales, Gerald. Afterword. The Life and Opinions of Tristram Shandy, Gentelman. By Laurence Sterne. New York: New American Library, 1980.
45. White, Hayden. "The Historical Text as Literary Artifact." Tropics of Discourse: Essays in Cultural Criticism. Baltimore: The John Hopkins UP, 1985. 81–100.
46. Winterson, Jeanette. The Passion. New York: Grove Press, 1987.
47. Woolf, Virginia. "Modern Fiction." English Critical Essays: Twentieth Century. London: Oxford UP, 1961. 388–399.
48. "Mr. Bennett and Mrs. Brown." Collected Essays by Virginia Woolf. London: The Hogarth Press, 1968. Vol. 1. 319–337.

НЕНАРОДЖЕНА ДИТИНА В СУЧАСНИХ ГУМАНІСТИЧНИХ КОНЦЕПЦІЯХ

Галина ШВЕЦЬ

Львівський інститут економіки і туризму

У статті автор аналізує явище гуманізму та його трансформацій з точки зору життєвої позиції "право на життя". Описуються різні типи статевого виховання, яке є одним з основних факторів стимуляції розвитку контрацептивної ментальності; автор наводить приклади "прогресивних" термінів. Вводиться поняття "про-життєвого гуманістичного парадокса" і пояснюється його суть. На прикладі творів художньої літератури ХХ – поч. ХХІ ст. автор показує трактування літераторами поняття особи.

Ключові слова: гуманізм, постгуманізм, трансгуманізм, життєва позиція "право на життя", науково-технічний прогрес, парадокс, особа, аборт, ненароджена дитина, художня література ХХ – поч. ХХІ ст.

В статье автор анализирует явление гуманизма и его трансформаций с точки зрения жизненной позиции "право на жизнь". Описываются различные типы полового воспитания, которое является одним из основных факторов стимуляции развития контрацептивной ментальности; автор приводит примеры "прогрессивных" терминов. Вводится понятие "про-жизненного гуманистического

парадокса" и объясняется его суть. На примере произведений художественной литературы ХХ – нач. ХХІ в. автор показывает трактовку понятия личности литераторами.

Ключевые слова: гуманизм, постгуманизм, трансгуманизм, жизненная позиция "право на жизнь", научно-технический прогресс, парадокс, личность, аборт, нерожденный ребенок, художественная литература ХХ – нач. ХХІ в.

In the article, author analyses the phenomenon of humanism and its modern concepts from the right to life standpoint. Different types of sex education which is the main factor of contraceptive mentality development are described; the author gives examples of the "progressive" terms. The concept of "pro-life humanistic paradox" is introduced and its essence is explained. The author shows writer's interpretation on the notion of a person giving examples of the ХХ – beginning of ХХІ century works of fiction.

Key words: humanism, posthumanism, transhumanism, right to life standpoint, scientific and technical progress, paradox, person, abortion, unborn child, ХХ – beginning of ХХІ century works of fiction.

Науково-технічний прогрес, розвиток високих технологій у світі стрімко зростає. Запровадження таких технологій у різних сферах життя викликає гострі дискусії морального й філософського характеру. Однією з таких проблем виступає дискусія щодо права ненародженої дитини на життя.

Виникають питання:

- що вважати початком життя – народження чи запліднення?
- чи є ненароджена дитина особою?
- чи поширюється на неї право на життя?
- яким чином (і чи взагалі) науково-технічний розвиток впливає на формування життєвої позиції людини?
- чим виступає людина в сучасних гуманістичних концепціях?

У 1979 р., отримуючи Нобелівську премію миру, Мати Тереза сказала: *"Найбільшу загрозу для миру на землі становить аборт. Якщо ми здатні знищувати життя, що дає нам Бог, якщо мати здатна стати катом своїх дітей, чи є сенс говорити про інші вбивства і війни у світі?"* [5]

Сьогодні актуальною є проблема трансформації гуманізму. Серед науковців, що досліджують це питання, українські філософи Кам'янська Ю.В., Табачковський В.Г., Шинкарук В.І., Яценко О.І.; російські дослідники Дубнов А.П., Лекторський В.О., Назаретян А.П. та інші; іноземні науковці Е. Тофлер, Е. Фромм, Ф. Фукуяма, С. Хантінгтон, К. Ясперс та ін.

У Польщі з'являються публікації, які стверджують про нову наукову парадигму у гуманітаристиці, зокрема в літературознавстві. Тут варто вказати на дослідження Моніки Бакке, Еви Доманської, Павла Маєвського, Кшиштофа Арбішевського та інших.

Метою статті є проаналізувати визначення та трактування поняття особи в сучасних гуманістичних концепціях. А для цього слід розглянути явище гуманізму та його трансформацій з точки зору життєвої позиції “право на життя”; визначити поняття особи ненародженої дитини в гуманізмі та його трансформаціях; пояснити явище “про-життєвого гуманістичного парадоксу”; показати приклади “ери смерті” у творах письменників ХХ – початку ХХІ ст., з'ясувати особливості трактування ними поняття особи.

Коли саме зародилося поняття “гуманізм”, наука не встановила. Вважається, що гуманізм виник в епоху Відродження (XIV – XVII століття) як сукупність поглядів, що базуються на визнанні людини найвищою цінністю, як вчення, що захищає гідність та права людини, волю та всебічний розвиток особистості [8]. Отже, гуманізмом можна назвати світогляд, у якому за найвищу цінність сприймається людина, її права та свободи. “Позбавлене гуманності, людяності ставлення до людей” [4, с. 32] називається антигуманізмом.

Поняття гуманізм та гуманність споріднені. У різних філософських напрямках гуманність розуміється як почуття людяності, любові до людини, визнання та повага людської гідності [10].

Для гуманізму найбільш характерними є три ознаки:

- 1) гуманізм сповідує всебічний розвиток особистості;
- 2) основний принцип гуманізму – принцип найвищої цінності людини в суспільстві; людина – це особистість, що має невід'ємне право на свободу, щастя, розвиток та прояв власних здібностей;
- 3) гуманні взаємовідносини між людьми засновані на повазі, чуйності, справедливості, милосерді, людяності та співчутливості.

Майкл Вернер у статті “Постмодернізм та майбутнє гуманізму” пропонує назвати наше століття постмодерністським [24]. Основи сучасних гуманістичних концепцій (зокрема трансгуманізму, постгуманізму, неогуманізму, гуманології та ін.) віднаходимо ще в ідеях надлюдини Ф. Ніцше, “кінця людини” М. Фуко. У ХХІ столітті в основному використовуються терміни “постгуманізм” або “трансгуманізм”.

В основі трансгуманізму лежать такі фактори, як удосконалення людського тіла, генетичне вдосконалення, безстатева репродукція. Таким чином, постлюдина – це нащадок людини, удосконалений технологічно настільки, що вже не є людиною як такою [9, с. 22].

Виділимо ті можливості руху трансгуманізму, які можуть бути втілені в житті найближчим часом:

- цілеспрямоване втручання в генетику людини;
- інженерія органів і тканин, створення протезів та штучних органів;
- ефективна профілактика та лікування майже всіх захворювань;
- практичне призупинення процесів старіння;
- розширення інтелектуальних можливостей людини;
- досягнення глобального матеріального достатку та багато іншого

[1, с. 33–34].

Науковці замислюються над науково-технічною революцією та її наслідками, які лягли в основу пост(транс)гуманізму. Так, Ф. Фукуяма попереджає про можливе зникнення людяності й гуманності, що пов'язане зі зміною людської тілесності: “*Страх перед тим, що кінець кінцем біотехнологія принесе нам втрату нашої людської суті – тобто важливої якості, на якій тримається наше відчуття того, хто ми такі та куди йдемо, які б не відбувалися зміни з людиною за всю її історію*” [12, с. 147].

Фукуяму турбує те, що впровадження у світ нових видів вдосконалених людей може призвести (у певній категорії людей – дітей чи розумово відсталих) до втрати морального статусу, який належить їм зараз, а фундаментальна передумова ліберальної демократії – принцип гідності для всіх – буде знищений [12].

За Е. Доманською, наука шукає таке знання, яке б надало відчуття безпеки у світі, і ставить питання: що слід робити і як вести морально відповідальне життя у світі, де кожен має (і має право мати) свою правду [7, с. 161–162].

Проаналізуємо гуманізм та його концепції з погляду життєвої позиції “право на життя”.

Джон Грей критикує Просвітництво, доктриною якого був гуманізм. Він вважає, що такі проблеми, як аборти та сексуальні меншини, з'явилися саме завдяки останньому [6]. І справді, за ідеями гуманізму вважається, що корисним для людей є: зміцнення більш справедливих та гуманних суспільних відносин, покращення якості та рівня життя населення.

Натомість трансгуманісти пропагують погляди, при яких батькам дозволяється вирішувати, які репродуктивні технології використовувати при плануванні вагітності (так звана репродуктивна свобода) [15].

У свідомості суспільства відбулися глибокі трансформації, пов'язані зі змінами морально-етичних, культурних, правових цінностей. У. Бек стверджував, що сучасна людина живе *“в породженому суспільством модерну суспільстві високого, історично безпрецедентного ризику”*. Такий стан суспільства, в якому панує *“колективне нанесення шкоди самим собі”* [2, с. 27], він охарактеризував як стан *“між небом і землею”*, *“проміжний період”* [2, с. 25].

Постгуманістичний блок пропагує стиль *“baby-free”*, який спричинив розвиток контрацептивної ментальності (*“Children are a burden to adults”* – *“діти є тягарем для дорослих”*) та формування ідеології необхідності зменшення кількості людей (*“People are a burden to the planet”* – *“люди є тягарем для планети”*) [18].

Статеве виховання (як результат секулярного гуманізму) є одним з основних факторів стимуляції розвитку контрацептивної ментальності. Так, про-лайфери вважають що існує 2 типи сексуального просвітництва.

1) Біологічне статеве виховання, яке лише надає інформацію про функціонування репродуктивної системи людини. Ця інформація є чистими даними, а тому (як і всі чисті дані) є *“вільною від цінностей”*, тому що практично не можливо прикріпити цінності до чистої біологічного навчання, якщо воно ведеться правильно.

(2) Комплексне статеве виховання охоплює не тільки біологічні аспекти сексу, але й роз'яснює питання контролю народжуваності, абортів, мастурбації / онанізму, гомосексуалізму та інше. Цей тип статеве виховання схильний бути вільним від цінностей, та це не можливо [17].

Натомість Центр планування сім'ї (Planned Parenthood) пропонує як мінімум 6 типів сексуального просвітництва:

- (1) біологічні факти про розмноження людини;
- (2) інформація про сексуальний розвиток;
- (3) інформація про запобігання сексуального насильства;
- (4) вичерпна інформація щодо контролю народжуваності;
- (5) інформація про аборти і де їх зробити;
- (6) інформація про протизаплідні засоби і як їх отримати [17].

Унаслідок упровадження статеве виховання виникають евфемістичні терміни, які іменуються *“прогресивними”* [17]:

ПОЧАТКОВИЙ ТЕРМІН	“ПРОГРЕСИВНИЙ” ТЕРМІН
розпуста, позашлюбний зв'язок	“співжиття”
контрацепція	“відповідальне планування сім'ї”
аборт	“права жінок”
евтаназія	“гідна смерть”
порнографія	“сексуально відкритий матеріал”
випадкові статеві зносини	“серійна моногамія”
сексуальні збочення	“альтернативні стилі життя”
гомосексуалісти	“веселі” люди (“геї”)
перелюбство, порушення	“гнучка моногамія”
подружньої вірності	“важливий інший”
партнер у перелюбстві	“кохання між видами”
зоофілія	“обмін силою”
садомазохізм	“кохання між поколіннями”
педофілія	“сексуальне зависання”
невинність, цнотливість	“нездорове стримання”
самодисципліна	“вивільнення”
моральна безвідповідальність	

Нова ментальність згубно впливає на особистість: людина почувається відкинутою, непотрібною й стає на шлях самознищення. Тут варто пояснити таке явище, *“про-життєвий гуманістичний парадокс”*. Яка його суть?

Нагадаємо, що найбільш відомим парадоксом сучасності є антиномія, яку відкрив Б. Рассел. Початковий варіант парадокса пов'язаний з таким поняттям, як множина або клас. Інший варіант парадокса Б. Рассела (більш відомий як *“Сільський цирульник”*) спирається на таке припущення: в одному селі мешкає лише один цирульник, який *“має право голити лише тих мешканців села, кожен з яких сам не здатен поголитися. Чи повинен він голити себе сам?”* [23, с. 228].

“Про-життєвий гуманістичний парадокс” також можна сформулювати декількома варіантами. Суть *першого* полягає в тому, що через технологізацію навколишнього світу, полегшення життя людини замість бажаного покращення та вдосконалення особистість деградує морально, занепадає, самознищується.

Другий варіант парадокса полягає у самозапереченні ідей гуманізму. Так науково-технічний прогрес дозволяє побачити і почути те, чого ще 100 років тому побачити чи почути не можна було (ембріон

на початковій стадії, биття серця плоду на ранніх строках і т.д.). Доказом цього є роботи Леннарта Нільссона, шведського фотографа [20; 14], документальний фільм “Диво життя” (1983) [21] та його продовження “Найбільше диво життя” (2001) з фотографіями Л. Нільссона [19]. Водночас ембріон досі вважається нелюдиною і не має права на життя.

Основний принцип гуманізму – принцип найвищої цінності людини в суспільстві, де людина – особистість, яка має невід’ємне право на свободу, щастя, розвиток та прояв власних здібностей. Виникає питання: яким способом досягти свободи та щастя? Адже на аборт жінки йдуть перш за все з метою досягнення свободи та щастя [13, с. 397; 3]. Чи має право на свободу та щастя плід в утробі?

Вище ми перерахували перспективи трансгуманізму, які можуть бути втілені в життя найближчим часом. Серед них і ефективна профілактика та лікування майже всіх захворювань, і практичне призупинення процесів старіння, і досягнення глобального матеріального достатку. Звертаємо увагу на останній пункт: “досягнення глобального матеріального достатку”. Якщо (жінки, лікарі) роблять аборти через скрутне матеріальне становище, а пост(транс)гуманісти планують позбавити людство вічних думок про “хліб насущний”, аборти мали б бути непотрібними.

Третій варіант “про-життєвого гуманістичного парадокса” стосується поняття особи ненародженої дитини і виразити його можна за аналогом парадокса “Сільського цирульника”: якщо людина до народження була ембріоном, а ембріон не є людиною, тоді як назвати народжений ембріон? Якщо ембріон не має права на життя, чому народжений плід має таке право?

Цей варіант парадокса породжує ще більше питань: якими повинні бути критерії для визнання народженого плода людиною? Хто і за якими ознаками створюватиме такі критерії? Як назвати народжений ембріон до того, поки його не визнають людиною? Чи буде вважатись злочином вбивство народженого зародка до визнання його людиною?..

Таким чином, можна стверджувати про настання “ери смерті”, породженої гуманізмом та його сучасними концепціями.

Зазначимо, що письменники у своїх творах передбачали настання такої ери. Так, Уокер Персі у романі “Синдром Танатоса” (1987) описує “*еру танатоса*” [22] – світ майбутнього, у якому легалізовані аборти, дітовбивство та евтаназія [22]. Відповідно, вони отримали нові назви: аборт і дітовбивство – *педевтаназія* (pedeuthanasia), евтаназія –

геревтаназія (gereuthanasia). Автор “Синдрому Танатоса” говорить також про визнання народженого особистістю, посилаючись на “*Доу проти Дейда, переломну в судовій практиці справу, <...> яка ухвалила, стираючись на тверді наукові докази, що людське немовля не є особистістю до досягнення ним вісімнадцяти місяців*” [22, с. 333].

Ще одним твором, в якому розкрито проблему визнання людини особою, є науково-фантастичне коротке оповідання Філіпа К. Діка “Перед-люди”. Воно було про-життєвою відповіддю на гучну справу Роу проти Уейда. Автор уявляє собі майбутнє, в якому Конгрес Сполучених Штатів прийняв рішення, що аборт є законним до тих пір поки душа не ввійде в тіло (за новим законом це відбувається після 12 років [16]), а до того часу людина є “*перед-людиною; це просто тіло, тваринні інстинкти і тіло, тваринні рефлексії на подразники*” [16]. У той момент, коли людина в стані розв’язати завдання простої алгебри, вона стає особою, людиною. У творі Синтія Бест пояснює своєму сину Волтеру правила Закладу Округи (абортивного центру): “*Вони тримають їх протягом тридцяти днів перед тим, як знищити*”, – вона виправила себе: “*Маю на увазі, приспати*” [16]. Однак хлопчик “*не заспокоївся. Адже знав, що “приспати його” чи “приспати їх” – терміни Мафії*” [16].

Єдиним, хто виступив із протестом проти нового закону, є Ед Гантро – колишній студент Стенфордського університету, котрий вивчав математику, але вимагає, щоб його забрали до аборт-центру, оскільки стверджує, що забув усю алгебру [16].

Сучасні українські автори також показують світ, у якому можливі аборти через невизнання людини особою. Так, В. Федорів у короткому оповіданні “Аборт” пише про Партію комфорту, закон “Про аборти”, який “*містить класифікацію шістнадцяти видів абортів. У ньому детально розписані усі вимоги до батьків, які хочуть позбутися дитини, їхні права і обов’язки*” [11]. В “Аборті” Федоріва дитина не є людиною до дев’яти місяців, це “*так званий позаутробний аборт*” [11]. Наводимо приклади ідеології Партії комфорту: “*Вони наполягають, що людина, крім фізичного, має ще шість так званих тонких тіл: ефірне, астральне, ментальне, ще там якісь. Дев’ять місяців в утробі матері дитина залежить від неї фізично, потім після народження, поки сформуються усі інші тіла, залежить від матері енергетично. І тому, мовляв, після народження мамочка ще дев’ять місяців має повне право розпоряджатися життям дитинчати, бо воно, мовляв, ще не людина*” [11].

Отже, ми проаналізували трактування поняття особи в сучасних гуманістичних концепціях і зробили висновок, що основним принципом гуманізму є принцип найвищої цінності людини в суспільстві. Людина – це особистість, що має невід’ємне право на свободу, щастя, розвиток та прояв власних здібностей. Однак, з точки зору життєвої позиції “право на життя”, явище гуманізму та його трансформацій можна трактувати двояко:

- *позитивно*: науково-технічний прогрес дозволяє побачити і почути те, чого ще 100 років тому побачити чи почути не можна було;

- *негативно*: через ту ж технологізацію навколишнього світу, полегшення життя людини, замість бажаного покращення та вдосконалення, особистість деградує морально, занепадає; поява стилю “baby-free” спричинила розвиток контрацептивної ментальності, яка згубно впливає на особистість: людина почувається відкинутою, непотрібною й стає на шлях самознищення.

Щодо поняття особи, то людський ембріон досі вважається нелюдиною і не має права на життя. Для того, щоб узагальнити та підсумувати аналіз гуманізму та його трансформацій, ми ввели поняття “про-життєвого гуманістичного парадокса”.

Зрештою, ми показали приклади зображення “ери смерті” письменниками ХХ – початку ХХІ ст.: У. Персі “Синдом Танатоса”, Ф. Діка “Перед-люди” та В. Федоріва “Аборт”. Ці твори – безпосередній приклад про-життєвого трактування поняття особи ненародженої дитини. Автори вважають ембріон людиною, особистістю, а ідеологію, яка виправдовує узаконення вбивства ненароджених, засуджують. Письменники ХХ – ХХІ ст. застерігають людство від “Закладів Округи” [16], “Партій комфорту” [11], “комфортистів” [11] як наслідку світорозуміння, яке виправдовує аборт, оскільки таке виправдання приведе людство до “ери танатоса” [22].

ЛІТЕРАТУРА

1. Артюхов И. В. Новые технологии и продолжение эволюции человека? Трансгуманистический проект будущего / И. В. Артюхов. – М. : Изд-во ЛКИ/URSS, 2008. – 320 с.
2. Бек У. Общество риска : На пути к новому модерну: Пер с нем. В. Седельника, Н. Федоровой. Посл. . / Ульрих Бех. – М. : Прогресс-Традиция, 2000. – 384 с.

3. Бротиган Р. Аборт: Исторический роман 1966 года./ Р. Бротиган // В арбузном сахаре: Романы, рассказы / Пер. с англ. А. Грызуновой, А. Гузмана, Ф. Гуревич, Д. Коваленина, М. Немцова. – СПб.: Азбука-классика, 2002. – 384 с. – ISBN 5-352-00246-2. – С. 89–222.
4. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. – К., Ірпінь: ВТФ “Перун”, 2005. – 1728 с.
5. Гурный Г. Цивилизация смерти / Г. Гурный // Любите друг друга. Дайджест журнала “Мііўсіе сік”. – Минск, 2003. – № 5. – Электронный ресурс. – Режим доступа : <http://media.catholic.by/lubite/n5/article16.htm>.
6. Грей Джон. Поминки по Просвещению. / Дж. Грей. – М. : Праксис, 2003. – С. 26–27.
7. Доманська Е. Історія та сучасна гуманітаристика: дослідження з теорії знання про минуле / Ева Доманська; пер. з польськ. та англ. В.Склокіна; наук. ред. В.Склокін, С. Троян. – К.: Ніка-Центр, 2012. – 264 с. – ISBN 978-966-521-605-6.
8. Краткий словарь по эстетике / Под. ред. М.Ф. Овсянникова. – М. : Просвещение, 1983. – С. 34.
9. Летов О. В. Человек и “Сверхчеловек”: этические аспекты трансгуманизма / О.В. Летов // Человек. – 2009. – № 1. – С. 19–25.
10. Ожегов С. И. Словарь русского языка. – М. : Сов. энциклопедия, 1995. – С. 848.
11. Федорів В. Аборт / В. Федорів. – Електронний ресурс. – Режим доступу : <http://gak.com.ua/creatives/1/930>.
12. Фукуяма Ф. Наше постчеловеческое будущее: Последствия биотехнологической революции / Ф. Фукуяма; Пер. с англ. М.Б. Левина. – М.: ООО “Издательство АСТ”: ОАО “ЛЮКС”, 2004. – 349 с.
13. Хемінгуей Е. Гори як білі слони / Е. Хемінгуей. // Твори в 4-х томах. Том 1. Романи та цикли оповідань. – Перекл. з англ. – К. : Дніпро, 1979. – 717 с.
14. ‘Drama of Life Before Birth’: Landmark Work, Five Decades Later. Electronic resource. Available at : <http://life.time.com/culture/drama-of-life-before-birth-landmark-work-five-decades-later/#1>.
15. Bostro, N. Human Genetic Enhancements: A Transhumanist Perspective. Journal of Value Inquiry, 2003, 37 (4): 493–506. Electronic resource. Available at : http://cyber.law.harvard.edu/cyberlaw2005/sites/cyberlaw2005/images/Transhumanist_Perspective.pdf.
16. Dick, Philip K. The Pre-Persons. Electronic resource. Available at : <http://www.octobot.net/library/Dick,%20Philip%20K/Dick,%20Philip%20K%20-%20The%20Eye%20of%20Sibyl%20and%20Other%20Stories.pdf>.

17. Humanistic sex education: the death of innocence // Pro-life Activist's Encyclopedia. – BBC, American Life League Electronic resource. Available at: <http://www.ewtn.com/library/PROLENC/ENCYC139.HTM>.
18. Introduction to Anti-life Strategies and Tactics // Pro-life Activist's Encyclopedia. – BBC, American Life League. Electronic resource. Available at : <http://www.ewtn.com/library/PROLENC/ENCYC004.HTM>.
19. Life's Greatest Miracle (NOVA:PBS). Electronic resource. Available at : <http://www.youtube.com/watch?v=1w9o89KkX2A>.
20. Nilsson, Lennart. A child is born. Electronic resource. Available at : http://www.lennartnilsson.com/child_is_born.html.
21. PBS Nova The Miracle of Life (1983). Electronic resource. Available at : http://www.youtube.com/watch?v=Wou1Udu_vr8.
22. Percy, Walker. The Tanatos Syndrome. – New York : Farrar Straus-Giroux, 1987.
23. The Philosophy of Logical Atomism, reprinted in The Collected Papers of Bertrand Russell, 1914–19, Vol 8.
24. Werner M. Postmodernism and the Future of Humanism // Humanism today. 1993. Vol. 8. Electronic resource. Available at: <http://www.humanismtoday.org/vol8/werner.pdf>.

ПАРАДИГМИ ТА ВИМІРИ ПОСТГУМАНІЗМУ

Марія ШИМЧИШИН

Тернопільський національний економічний університет

Теорії постгуманізму так чи інакше корелюють із його найголовнішою настановою проблематизування антропоцентризму й того, що людський рід/вид займає особливе місце у світі. Вони вносять радикальні корективи в політичну, культурологічну та філософську царини сучасності. Сьогоднішні дискусії зосереджені навколо пере-осмислення концепту людини та її місця в соціумі у контексті стрімкого розвитку технологій. У статті проаналізовано теорії та парадигми постгуманізму, зокрема новий анімізм, новий емпіризм, новий віталізм, новий матеріалізм та нарешті “етику турботи”.

Ключові слова: постгуманізм, антропоцентризм, ідентичність, тілесність, аутопоезис.

Теории постгуманизма так или иначе соотносятся с его главной установкой проблематизации антропоцентризма и того, что человеческий род занимает особенное место в мире. Они вносят радикальные изменения в политическую,

культурологическую и философскую сферы современности. Сегодня дискуссии сконцентрированы вокруг пере-осмысления концепта человека и его места в контексте бурного развития технологий. В статье проанализированы теории и парадигмы постгуманизма, в частности новый анимизм, новый эмпиризм, новый витализм и этика опеки.

Ключевые слова: постгуманизм, антропоцентризм, идентичность, телесность, аутопоезис.

Based on challenges to anthropocentrism, posthuman theories criticize the distinct and special place of humans in the world. These theories have introduced radical changes to contemporary political, cultural, and philosophical discourses, and discussions have become concentrated around rethinking the concept of humans and their place in this era of high technology. Several perspectives and paradigms of posthumanism are analyzed in this article, specifically New Animism, New Empiricism, New Vitalism, New Materialism, and Ethics of Care.

Key words: posthumanism, anthropocentrism, identity, body, autopoiesis.

Теорії постгуманізму так чи інакше корелюють із його найголовнішою настановою проблематизування антропоцентризму й того, що людський рід/вид займає особливе місце у світі. Вони вносять радикальні корективи в політичну, культурологічну та філософську царини сучасності. Ідеологія ліберального гуманізму, що включає структури колоніалізму, патріархальності та капіталізму, зазнає серйозної критики з боку теоретиків постгуманізму, які дестабілізують традиційні ієрархії природа/культура, центр/периферія та пояснюють світ як сукупність гетерогенних зв'язків та флюїдних ідентичностей. Сьогоднішні дискусії зосереджені навколо пере-осмислення концепту людини та її місця в соціумі у контексті стрімкого розвитку технологій, творення нових форм суб'єктності. Більш того, Е. Доманська акцентує, що “не-людина є парадигматичною фігурою сучасності” [1, с. 179]. Іманентною ознакою постгуманістичного світу є розмивання кордонів між органікою та технологією, між людиною та природою, ансамбль (F. Elichirigoity) чи мережа (A. Feemberg) природи, людини та технології. Разом з тим постгуманізм не варто розуміти як спрощену критику гуманізму. Постгуманізм, за словами Е. Мія, “пере-конструює гуманізм в еру біотехнологічних змін” [17, с. 88]. Префікс «пост-» зовсім не сигналізує про кінець чи апокаліпсис. За аналогією до ліотарового розуміння постмодернізму як переосмислення традиції теоретики постгуманізму не відкидають спадщини гуманізму, а говорять про її переоцінку. Неантропоцентрична гуманітаристика характеризується